HÉTFALU

Szerkesztők: Hochbauer Gyula, Kovács Lehel István | Alapította és szerkesztette (1906–1911): Dr. Fekete Endre, Kiss Béla | Független művelődési és helytörténeti havilap

VII. évfolyam | Hétfalu, 2001. október 26. – péntek | 3. szám

Halottak napja

Emlékezzünk! Halottainkra. Emlékezzünk! Az élőkre.

A fehérre meszelt templomból lágyan, halkan felzendül a rekviem. S a nyugodt csendet csak a hulló vörösesbarna falevelek halk zizegése töri meg. Álljunk meg egy pillanatra a sírok előtt. Hallgassuk a csendet, éljük át még egyszer az élet misztériumát, érezzük születésünk és halálunk ismeretlen rejtélyét. Érezzük át a késő októberi őszi napok varázsát, a ködből születő pirkadatét, s a ködbe torkolló alkonyét. Ismeretlenből ismeretlenbe. Rejtélyből rejtélybe. Azért, hogy maga az élet teljessé váljon. Érezzük át a Nap lágyan simogató melegét. Vegyük észre az utoljára lehulló falevelet, halljuk meg az ágak összerezzenését a leheletnyi szellőben.

Álljunk meg egy pillanatra a sírok előtt. Nézzük a fellobbanó gyertyalángot. Érezzük a krizantémok és a fenyőágak illatát. Osztogassunk süteményeket az arra járó, gesztenyét szorongató kisgyermekeknek. Emlékezzünk! Emlékezzünk halottainkra! A tatárok, törökök, labancok, muszkák, az 1948–49-es forradalom, az első és második világháború, az 1956-os forradalom alatt kioltott életekre. A jó halálra. Azokra, akik életüket adták az életért. Az értelmetlen és gonosz halálra. Azokra, akik csak meghaltak. Emlékezzünk! *„Mert a legárvább, akinek / még halottai sincsenek”* (Kányádi Sándor).

A gyertyák lágyan lobognak az alkony csendjében. Furcsa árnyakat rajzolnak a sírkövekre. Minden egyes viaszcseppel egy fénycsepp is legördül olvadó fehér testükön. S ha kialszanak a gyertyák, elfolyik a fény. A sötétben ne a sötétséget lássuk. A halálban ne a halált lássuk. Az elmúlás fekete démonjai csak a tudatlanságon és a magatehetetlenségen tudnak uralkodni.

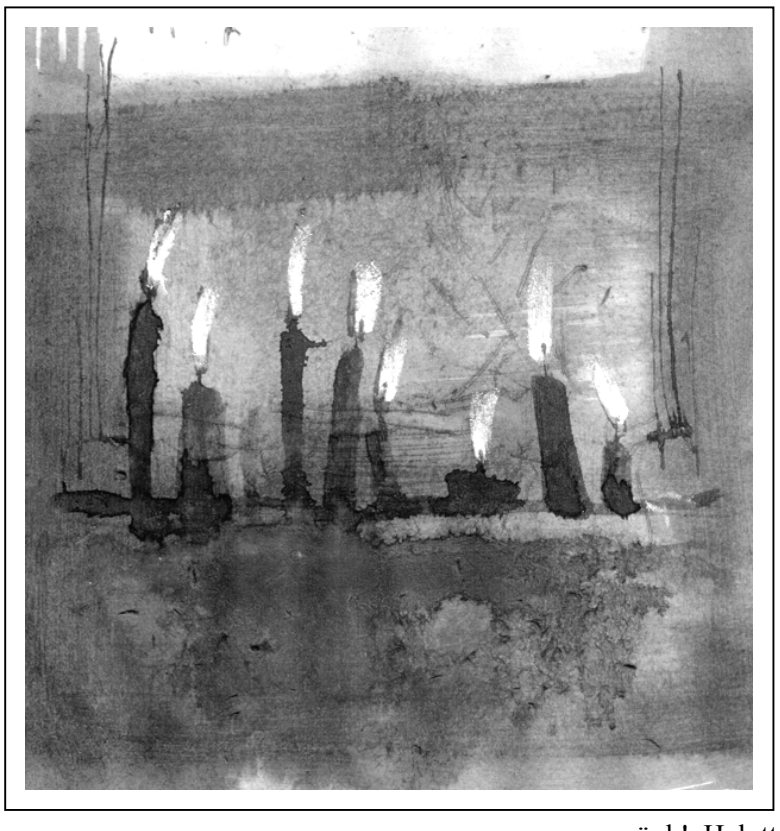

Tomos Tünde: ***Gyertyák imája***

Vegyük elő lelkünk barlangjából emlékeink korall-dobozát. Engedjük az emlékezés könnycseppjeit végiggördülni múltunk törött üvegcserepein. Engedjük lassan legördülni. Kristálytisztán. Csodálatosan. Ahogy megtöri a napsugarakat, szivárványt fest, végtelenséget tükröz –, és fájdalmat. Egy csepp, amely tartalmazza a parttalan óceán mélységét, a csillagok fényét, az utak porát, az utakét, amelyek nem vezetnek sehová. Nyitott kapukat, melyek zárva vannak. Éveket, melyek fázva múlnak. Hangokat, melyek nem felelnek, választ sem várnak. Érintéseket, melyek elsiklanak, lélegzeteket, melyeket nem szívhatunk be. Gondolatokat, melyeket többé nem gondolhatunk. – A felejtés feledhetetlen fekete gyászát… De az ÉLETET is.

Engedjük, hogy a krizantémok zöld melódiákat szőjenek hófehér szirmaikból. Engedjük, hogy a fenyő illata felerősítse a gyerekek csilingelő kacagását. Engedjük lobogni a gyertyákat. Világítsunk!

Emlékezzünk! Az élőkre. Emlékezzünk! Halottainkra. Kiváltképpen azokra, akikről külön senki sem emlékezik meg.

Kovács Lehel István

Helynév és tulajdon

A közösség sokáig ápolgatja a huzamosabb ideig fennálló tulajdonviszony emlékét, még akkor is, ha ez időközben megváltozott, ha a tulajdonos meghalt vagy a tulajdon gazdát cserélt. Ez az épületekre, telkekre és szántókra, legelőkre, kaszálókra, erdőségekre egyaránt érvényes: *Köpe-féle fűrészgyár*, *Islikék malma*, *Papp Endréék háza*, *Jancsi kútja*.

A hétfalusi helynevek keletkezésében fontos tényezőként szerepelnek a személynevek. Gyakran a név alanyesete változik helynévvé: *Beke*, *Horvátka*, *Cimbor*, *Pancsó*, *Tótpál*, *Pajor*, *Vajda*, *Bucsi*, *Piroska*. Előfordul a család- és keresztnév együttes használata is: *Ibri Péter*, *Tódorka Sándor*. A család- vagy keresztneveken kívül a ragadványnevek is helynévalkotók: *Borcsa gödre*, *Csiroska éle*, *mezeje*, *vize*, *völgye*, *Gothárdkő*, *Istók árka*, *Kispozsár pataka*, *völgye*, *Köpe útja*, *Mártisárka*, *Pozsárbérc*, *Andirbérc*, *éle*, *oldala*, *orra*, *-tető*, *Bara-hegy*, *Farkasteteje*, *Musát lapálya*, *Antalnyaka*, *Barta völgye*, *Csicsán kútja*, *Jancsi kútja*, *Pandiéle*, *Bacsó árka*, *Serbán-hegy*, *Béldi dombja*, *Kicsiszászhágó*, *Dregus-tető*, *Gocsmánfüve* stb.

A falvaknak nemcsak a külterületén, hanem belterületén is alakultak személy- vagy családnévvel helynevek: *Gyerkó utcája*, *Szekeres sikátor*, *Gogalyuka*, *Sós utca*.

Olyan helynév is van, amely a tulajdonviszony alakulásának emlékét őrzi: *Nyilasok*, *Pereserdő*, *Tízesztendős*, *Százforintos*, *Kétpénzes*, *Vidásbérc*, *Tízforintosok*.

A közösség valamilyen tisztségviselőjének a tulajdon vagy használati jogát is nevek őrizhetik: *Vadászok*, *Tanító kertje*, *Papnyíres*, *Papnyelve*, *Tűzoltók kertje*, *Kisbíró-szoros*, *Páter utca*, *Mester-kert*.

Ma már a felsorolt helynevek nem mindenike él, de sok még ma is találóbb a jelenleg használtnál, melynek gyakran semmi kapcsolata nincsen azzal a hellyel, amelyet megnevez.

(Árvay József nyomán)

Lapszámunkban folytatjuk a szeptemberben nyitott témát a tulajdonról. Az államosított közösségi és egyházi tulajdon máig elnapolt visszaadása, a jóvátétel nélküli magántulajdon-csorbítások időszerűvé teszik a kérdésfelvetést. Kié a szántó, az erdő, az iskola, a kultúrház, a könyvtárban halmozódó könyv, a nyelv szavai, a tudás...?

Kultúrház-tervezgetések Négyfaluban

1989. december 26-án egy János-napi ünnepi asztal mellett beszélgettünk a négyfalusi magyarság lehetőségeiről. Tervezgettünk. Felmerült egy magyar művelődési ház szükségessége. Erre alkalmas épületet keresgéltünk gondolatban. Úgy tűnt, hogy az 1929-ben épített egyházmegyei kultúrház Hosszúfaluból ideiglenesen megfelelhet a célnak, tudva azt is, hogy az épületet soha nem államosították, a jelenlegi Kisipari Szövetkezet több éve csak bérlője. Úgy véltük, hogy az egyházi tulajdon az elkövetkező időkre valamilyen védjegyet is biztosíthat. A lelkészek közül csak Veres Károly volt jelen, ám ő nem ítélte a legszerencsésebbnek a szóba került épületet.

Többszöri beszélgetés után 1991 telén Daragus Endre tiszteletes úr összehívta a hosszúfalu-alszegi evangélikus egyház tanácstermébe valamennyi négyfalusi evangélikus lelkésztársát, mindeniket 3-3 presbiterrel.

Evangélikus Kultúrház Hosszúfaluban

A néha vitává éleződő megbeszélésen egy bizottság alakult: a lelkészek közül Domokos Jenőt, szakértőként Pari Istvánt (Hosszúfaluból), Székely Sándort (Csernátfaluból) és engem (Dávid Istvánt) bíztak meg azzal, hogy megvizsgáljuk az épület alkalmasságát.

Megállapítottuk, hogy a hátulsó rész használhatatlan, de az első részben ideiglenesen, kevés karbantartással a termeket használni lehetne kóruspróbákra, fúvószenekarok próbáira, könyvtár működtetésére, nőszövetségi és ifjúsági rendezvényekre.

A konkrét munka elhalasztódott, mert Domokos Jenő tiszteletes úr Norvégiába kapott meghívást. *(Folytatjuk)*

Dávid István

Iskoláink sorsfordító pillanatban

Az első világháborút követően, az akkori államvezetés rendelkezése értelmében, megszüntették a magyar nyelvű oktatást az állami iskolákban. Az anyanyelvi oktatásunk fellegvárai az egyházak által nehéz anyagi körülmények között fenntartott iskolák lettek. Ezek az oktatási intézmények nem élvezhették az állam semmiféle támogatását.

A volt türkösi római katolikus elemi iskola, háttérben a millenniumi fenyőkkel

Négyfaluban a csernátfalusi és hosszúfalusi evangélikus, a türkösi római katolikus, valamint a helybeli református egyháznak sikerült egy-egy négyosztályos elemi iskolát felekezeti iskolaként működtetnie. A tanítók az egyházközségek által folyósított, az állami tanítói fizetésnél jóval kisebb, szerény bérezés mellett is hivatásukat, áldásos oktatói-nevelő munkájukat példát mutató lelkiismeretességgel teljesítették.

Alázattal kell emlékeznünk azokra, akik munkásságuk egészét itt végezték: Herszényi Andornéra, Simon Annára, Kanabé Gyárfásra, Gáspár Gyulára, Veress Benedekre és másokra.

Tanítványaik a negyedik elemi elvégzése után a hosszúfalusi román nyelvű gazdasági iskolában fejezték be az akkori kötelező hétosztályos elemit.

A második világháborút követően minden községben I–VII. osztályos önálló magyar nyelvű elemi iskola létesült. Felekezeti iskoláink azonban már csak rövid ideig működhettek, az 1948-as tanügyi reformmal valamennyit államosították.

A négyfalusi felekezeti iskolák államosítását az akkori Brassói Magyar Tankerületi Főigazgatóság körzeti tanfelügyelője, Fúró Gyula irányította. Az iskolák igazgatói – Tóthpál István (Csernátfalu), Miklós Sándor, Palló Jenő (Hosszúfalu), Máté Ferenc (református) és Péter Ernő (római katolikus) helyett (mivel Kolozsváron karnagyképző tanfolyamon vett részt) Simon András bácsfalusi állami iskolai igazgató –, mint megbízottak a helyi bírók – Bacsi Mihály (Türkös), Bálint János (Csernátfalu), Bálint János (hosszúfalusi albíró) – és a párttitkárok bevonásával alakított bizottság a megszabott nap reggelén közölte az államosítási rendelkezést az iskolát fenntartó egyházi hatósággal (lelkész és gondnok), s azok jelenlétében, az iskola ingó és ingatlan vagyonának felleltározásával történt meg annak államosítása.

A felvett jegyzőkönyv egy-egy példányát az iskolát fenntartó egyházközséghez, a Tankerületi Főigazgatósághoz és a polgári község elöljáróságához továbbította az államosítási bizottság.

Az államosítás egyik ismert epizódja a türkösi római katolikus elemi iskolához kötődik.

Az iskolaépületben volt a kántortanítói lakás is, a mellékhelyiségekben pedig az egyházközség több ingóságát tárolták. Péter Ernő távollétében az államosítással megbízott Simon András jól ismerve a kis iskola áldásos munkásságát és az akkori helyzetet, az államosítást megelőző este értesítette Szigeti Lajos egyházközségi gondnokot, minek következtében a másnap reggeli államosítás alkalmával csak az iskola épülete és levéltári leltára kerültek államosításra.

Az államosítással megszűnt a keresztényi szellemben folyó erkölcsi oktatás. Az itt végzett nevelői munka visszaállítása időszerű feladat, s megvalósításáért, a számtalan akadályozó körülmény ellenére is, megalkuvást nem tűrve, mindannyiunknak küzdenünk kell.

Simon András

1948. augusztus 3-án a Hivatalos Közlönyben megjelenik a 175. számú „tanügyi reform”-rendelet, amely államosítja az egyházi iskolákat. A törvény szerint már első osztálytól kötelező a román nyelv tanulása. A kötelező elemi iskola hétosztályos, a gimnázium csak V–VII. osztály, a középiskola (szovjet mintára) VIII–X. osztály.

A gyulafehérvári egyházmegyéből államosítanak: 12 óvodát, 173 elemit, 10 főgimnáziumot, 2 tanítóképzőt, 1 óvónőképzőt, 1 mezőgazdasági, 1 ipariskolát, 17 nevelőintézetet, 2 árvaházat.

Az 1937-ben felépítet alszegi evangélikus elemi iskola, háttérben az iskolamesteri lakás, valamint a 2001 nyarán lebontott, addig legrégebbi iskolaépületünk

Az erdélyi református egyházmegyétől 354 elemi iskolát, 14 középiskolát. A nagyváradi református egyházmegyétől 130 elemit, 3 gimnáziumot. A magyar evangélikusok hét felekezeti iskoláját államosítják: Brassó, Csernátfalu, Hosszúfalu-Alszeg, Hosszúfalu-Felszeg, Szakadát, Kolozsvár és Nagyvárad iskoláit. A temesvári, szatmár-váradi, gyulafehérvári római katolikus egyházmegyéknek összesen 468; a kolozsvári és nagyváradi református egyházmegyéknek 531; az unitáriusoknak 34 oktatási intézményét államosították. Az eddigi 134 magyar elméleti középiskolából csak 19 maradt meg. Sok helyen megszűnt az elméleti középfokú oktatás, a volt humán gimnáziumok egy részéből szakközépiskolák lettek.

Elnapolódik az egyházi tulajdon visszaadása

Egyházközség	*Szántó*	*Legelő / kaszáló*	*Erdő*	*Épület*	*Visszakapott?*
Bácsfalu	6,37 ha	2,58 ha	–	–	–
Türkös	8 ha	–	6 ha	–	–
Római katolikus	0,50 ha 3 ha – Bodola	0,50 ha 2 ha – Bodola	– 30 hold – Bodola	1 iskolaház 1 iskolaház – Bodola	–
Csernátfalu	14,09 ha	2,75 ha	–	1 iskolaház (1 házhely)	–
Református	–	–	–	–	–
Hosszúfalu-Alszeg	11 ha	11 ha	–	1 iskolaház	–
Hosszúfalu-Fűrészmező	1,32 ha	4,56 ha	–	1 iskola- és kultúrház	visszavásárolt kultúrház
Tatrang	7,7 ha	13,4 ha	25 ha*	–	–
Zajzon	0,50 ha	4,5 ha	62 ha	1 kultúrotthon	nem államosított kultúrotthon**
Pürkerec	2,5 ha	5 ha	13 ha	1 tanácsház (5 házhely)	–

* 25 ha az 1949-es adatok szerint, de már akkor is ferdítettek, a valóságban 37 ha volt.
** Tévedésből a papilakot államosították a kultúrotthon helyett.

Hochbauer Gyula

Deportáltak voltunk Székelyföldön

Államosítás címen nemcsak fűrészgyárától s a benne levő ingóságtól fosztották meg a négyfalusi Köpe családot, hanem saját házukból is kilakoltatták őket. Máig ismeretlen okokból azonban az öt fivér közül csak kettőt – Andrást és Jánost – köteleztek elhagyni szülőföldjüket, s ők évekig kényszerlakhelyen sínylődtek. A néhány sebtében összepakolt holmival útra tett családokkal aztán egyáltalán nem törődött a „népi hatalom", ha csak azt nem számítjuk, hogy még székelyföldi száműzetésükben is hetente hívatták őket a milíciára.

Azt mondták, hogy három nap alatt csomagoljunk össze mindent, amit el tudunk vinni, s hagyjuk el házunkat – emlékszik vissza a meghurcoltatás éveire Köpe András özvegye, a ma nyolcvanas éveit taposó Annus néni. Ez 1952 május 3-án volt. Akkor még élt Balabán bácsi, az ügyvéd, s a férjem elment hozzá tanácsot kérni. Azt mondta az öreg, válasszuk Udvarhelyet (mert a helységek is ki voltak jelölve, nem lehetett akárhova menni), s költözzünk el minél hamarabb. Mi már a második vagy a harmadik menethez tartoztunk, az előttünk levőket Szentgyörgyre és Kézdivásárhelyre küldték. Azért kellett olyan hamar kiüríteni a lakást, hogy lakókat tudjanak beletenni. Persze nem tudtunk mindent magunkkal vinni, a holmi legnagyobb részét itt, a szomszédoknál helyeztük el. Még nagyanyád, Borcsa bácsi, Gyurka Sára néniék segítettek a pityókát is eladni. Így aztán három nap múlva már útra készen voltunk, minden szobában csak az égőket hagytuk, ahogy azt megparancsolták. Akkoriban a férjem már dolgozott egy brassói építkezési vállalatnál s annak a főnökét telepítették be ide, az egyik szobánkba. Furcsa, de épp ez az ember segített nekünk a hurcolkodásban. Rendelkezésünkre bocsátotta a vállalat kamionját, s azzal hordtuk el a holminkat. Lett is ebből aztán elég kellemetlensége, mert ráfogták, hogy segített a nép ellenségeinek. Úgy emlékszem, hogy csak a hálószobabútort s a konyhaszekrényt tudtuk elvinni, s persze a legszükségesebb használati tárgyakat. Már nem emlékszem, hogyan kerekedtünk fel, de azt tudom, hogy hajnalra érkeztünk Udvarhely központjába. A férjem főnöke küldött velünk egy környékbeli embert is, akinek Udvarhelyen rokonsága volt, hogy segítsen nekünk az elhelyezkedésben. Nos, az el is vitt minket egy családhoz. Ott megreggeliztettek minket, aztán férjem s a nagyobbik fiam, Bandi, el is indultak valami albérlet után nézni. Azt nem mondtam, hogy Sanyi, a kisebbik fiam otthon maradt anyáméknál, mert a brassói Katolikus Főgimnáziumba járt, s nem akartuk, hogy félbeszakítsa tanulmányait. Be is járták a férjemék az egész várost, de sehol sem fogadtak deportáltakat. Egyszer találkoztak egy idős asszonnyal, aki hallván, hogy magyarul beszélnek, megkérdezte, mi járatban vannak. Elmondták, hogy brassói deportáltak, mire ő elvezette egy városszéli házhoz. Ott lakott a lánya meg a veje, akiknek épp volt egy üres szobájuk. A házigazda azt mondta, hogy segít rajtunk, mert magyar emberek vagyunk. A holmink már le volt rakva Fülöp Lajos bácsihoz, mert a sofőrnek vissza kellett hogy vigye az autót. Az öreg aztán vállalkozott, hogy ökrös fogatával elszállítja a cókmókunkat az új lakásunkra. Hát elég szűkösen voltunk az egy szobában. Kályha nem volt, s május elején biza elég hideg volt Udvarhelyen. Férjemet csakhamar alkalmazták egy fűrésztelepen. Rönközött az odavalósi munkásokkal a placcon. Mesélte, hogy volt egy Osváth Jóska nevű munkás, aki mikor meglátta a kezeit, azt mondta, hogy ő nem dolgozik urakkal egy helyen. A férjem azt válaszolta: ne izgassa magát, mert a hozzá hasonló urak bármikor tudnak úgy dolgozni, mint Osváth Jóska s a társai. Aztán amikor látta a székely ember, hogy valóban ég a munka a keze alatt, nem akadékoskodott tovább s később barátok lettek. Csakhamar a fiamat is alkalmazták a vasútnál. Nekifogtak ugyanis egy Udvarhelyt Csíkkal összekötő vonal megépítésének. De egy hegyet is át kellett fúrni, s aztán azért vagy más okból, de abbamaradtak a munkálatok. Végül Bandit a kórháznál alkalmazták, s ő ott is maradt Udvarhelyen, nem jött velünk haza. Egyébként minden héten kellett jelentkezni a milícián, hogy lássák, nem szöktünk-e el valamerre. Nagy késő aztán értesítettek, hogy hazamehetünk. Előbb csak a férjem jött el körülnézni. Hát látja, hogy az egész házat lakók foglalják. Az első szobában egy hírhedt kommunista pribék lakott. Vagy két hét múlva, miután férjem megérkezett, a hátsó szoba lakói elmentek. Így aztán hazaköltözhettünk holmistól. Az a kommunista besúgó rengeteget zaklatott bennünket. A Metrom alkalmazottja volt, de nem szeretett dolgozni, s mindig otthon volt: szimatolt utánunk. Állandóan jelentgetett a milícián, szinte hetente hívattak mindenféle ürüggyel, s még házkutatást is rendeztek. Egyszer aztán a mellettünk levő lakó elment, s a férjem vágott egy átjárót, hogy használhassuk azt a szobát is. A pribék abban sántikált, hogy oda egy hitvány erkölcsű fehérnépet tegyen be. Így aztán mikor megtudta, hogy mi már használjuk azt a szobát, nagy cirkuszt csapott. Mindenkinek azt mondta, hogy az övé a ház, s még a kertbe sem engedett be minket. Amikor megtudtuk, hogy el akarja hozni a nő holmiját, én lakatot tettem a kapura. Akkor aztán hívta újból a milicistákat, de azok nem merték leverni a lakatot. Nekünk a szomszédok is pártunkra álltak, mind idesereglettek, hogy ne engedjék beköltözni a lakót. Hát nem újból feljelentett, hogy mi revolúciót szerveztünk a szegény nép fia ellen? Ezért aztán alaposan megbírságoltak. Máskor aztán addig jelentgetett minden ocsmánysággal, hogy a férjemet kidobatta a munkahelyéről. Hát mondom, rengeteget szenvedtünk, amíg meg tudtunk szabadulni tőle. Aztán apránként visszafoglaltuk az egész lakásunkat, s többet nem zaklatott senki.

B. Tomos Hajnal

Négyfalu

A 204/2001. április 23-i Hivatalos Közlönyben megjelent 215/2001. közigazgatási törvény, valamint a gyakorlatba való ültetéséről szóló 278/2001. számú rendelet új lehetőségeket teremt(ene) a négyfalusi közigazgatásban. E törvény értelmében minden települést, ahol a nemzeti kisebbségek aránya meghaladja a 20%-ot, el lehet látni kétnyelvű helységnévtáblákkal, valamint a kisebbségek nyelvét lehet használni a hivatalos közigazgatásban. Négyfalu magyarsága az 1992-es népszámlálási adatok szerint a megyei jogú város 27%-át teszi ki, így az új közigazgatási törvény hatálya alá esik.

Négyfalut ez különlegesen érinti, hisz két „magyar" névvel is rendelkezik. Egy hagyományos, köztudatban lévő, a XIII. századtól folyamatosan használt *Négyfalu* elnevezéssel, és a román kommunizmus által erőltetett *Szecseleváros* elnevezéssel, amely az 1950. november 8-i 5-ös számú törvény előírta egyesülés és városi rangra emelés következménye, mikor is a román nevet ferde magyarsággal lefordították.

Ha város, akkor nem lehet falu, még a nevében sem – állítják egyesek. Pedig van rá példa bőven. *Berettyóújfalu* sem váltott nevet, mikor városi rangra emelték, s hasonlóan *Balázsfalva* is megyei jogú város, a neve mégis mást tükröz.

Megjegyzendő, hogy *Nicolae Iorga* román történész a román *Săcele* elnevezést is a *sătucele* (falvacskák) szóból származtatja, e szerint is a helyes magyar elnevezés *Négyfalu*.

Erre a következtetésre jutott a Babeş–Bolyai Tudományegyetem Filológia Karának nyelvészeti tanszéke is, amelynek vezetősége kifejtette álláspontját.

Olyan „nem hivatalos" vélemények is felcsendültek, miszerint a magyar elnevezés a románnak pontos fordítása kell legyen. Képzeljük el, milyen „magyar" helységnevek származhatnak például a *Satu-Mare* vagy a *Cluj-Napoca* lefordításából!

Sajnos a törvény nem rendelkezik annak a módozatáról, hogy ilyen esetekben milyen elnevezést kell használni. Viszont a Románia által is aláírt *Regionális és kisebbségi nyelvek európai chartája* (Strasbourg, 1992. október 2.) nemzetközi szinten meghatározza azokat a célokat és elveket, melyek alapján az aláíró államoknak a regionális vagy kisebbségi nyelvek irányában folytatott politikájukat alakítaniuk kell.

A Charta *10. cikkelye* a közigazgatási hatóságokkal és közigazgatási szervekkel való kapcsolatokról rendelkezik. Az említett cikkely második bekezdésének *g.* pontja szerint az aláíró felek vállalják, hogy megengedik és/vagy bátorítják *„a helyneveknél a regionális vagy kisebbségi nyelveken hagyományos és helyes formák használatát vagy elfogadását, ha szükséges a hivatalos nyelv(ek) szerinti elnevezésekkel együttesen használva"*. Románia Alkotmányának *11. szakasza*, a nemzetközi és a belföldi jogrendről rendelkezve kifejti, hogy a román állam kötelezően végrehajtja az általa aláírt nemzetközi szerződéseket, a ratifikált szerződések pedig a belső jogrend szerves részét képezik.

A kormány most is kényelmes megoldást választott: létrehozott egy vegyes, többnyire a Román Akadémia köré tömörülő bizottságot, és felruházta a döntés jogával: hova milyen magyar elnevezést kell kitenni.

A nagy kérdés most, a XXI. század elején, csupán ennyi: mi nyom többet a latba? A románból ferdített magyarsággal előállított 50 éves *Szecseleváros* vagy a közel 800 éves, pontosan dokumentálható hagyományos *Négyfalu*? Egy kommunista törvény vagy királyi és császári oklevelek, *Săcele–Négyfalu–Vierdörfer* felirattal ellátott térképek, Orbán Balázs és az Osztrák–Magyar Monarchia hivatalos felmérései és elnevezései, ezt alátámasztó román–magyar–német nyelvű újságcikkek, az őshonos négyfalusi magyarság szíve-szándéka...

Kovács Lehel István

Néprajzi gyűjtemény Türkösön

Szent Mihály napja előtti pénteken ünnepélyesen nyitották meg újra az 1804-ben épített türkösi kúriában működő néprajzi kiállítást. Az állandó kiállítás a Brassói Néprajzi Múzeum négyfalusi részlege. Az évekig tartó költséges felújítás több mint 100 kíváncsiskodót vonzott a megnyitóra. Volt közöttük a brassói és a négyfalusi elöljáróságból is szép számban (a négyfalusiak előző és a jelenlegi polgármestere is), vendégek a nagyszebeni és sepsiszentgyörgyi múzeumoktól (ez utóbbitól a jelenlegi és az előző múzeumigazgató is), pedagógusok, idősebbek, akik otthonosan mozognak a letűnt népi kultúrában, s akiknek „szakértői véleménye" fontos volt az újrarendezéskor, a sajtó képviseletében az RTT és a PRO TV.

Számba veszem a magyar közösséget, s örömöt szerez, hogy többen vagyunk: Kajcsáné, az utolsó szövőasszony Hétfaluból, Barkó Etelka néni tojáshímző, és Pürkerecről Fejér Jolánka, Köpe Ilona tanítónő, aki sokat sürgött-forgott az újrarendezés körül, a Zajzoni Rab István Középiskola vezetősége meg jó néhány tanára, a Hétfalusi Művelődési Társaságból többen, néhány ortodox és néhány magyar lelkész Négyfaluból.

Szép lett volna, ha a közösséghez magyarul is szólnak (voltunk annyian szám szerint is, hogy ez törvényesen is kijárjon nekünk), de a szervezőknek ez nem volt fontos, a meghívottak nem akartak tolakodni. A kiállítás szépséghibái is ezzel kapcsolatosak. Nincsen magyar nyelvű felirat. Annak ellenére, hogy a Sepsiszentgyörgyi Székely Nemzeti Múzeum néprajzi részlegének szakértői, Gazda Enikő és Kakass Zoltán felajánlották segítségüket s a hétfalusi magyarságra vonatkozó több néprajzi szakírást juttatnak a brassói néprajzi múzeumnak.

A román nyelvű felirat is legtöbbször szűkszavú. Ez helyénvaló, ha a kiállított tárgy neve, de ha egy jelenséget vagy szokást mutat be, akkor nem kielégítő. Hiszen a hétfalusi népi kultúra nem egy és oszthatatlan, hanem éppen a gyakori hasonlóságok dacára is nemzeti értékrend szerint jellegzetesen elkülöníthető román, azaz mokány és magyar (zömben csángó) hagyományrendszer.

Az első szobában egy Orbán Balázs főművéből vett népviseletes csoportkép fogad. A szakembernek nem lett volna nehéz az életnagyságúra nagyított alakok mellé megjelölni, ki melyik nemzeti kultúrát képviseli.

A bal oldalra nyíló ajtó szemöldökfáját felül övezve s kétoldalt lenyúló sorban régi fényképek, teljesen feliratozás nélkül. Néhány ismerős a mi tavalyi Barcasági Néprajzi Szemlénkről. Akkor féltő gonddal vittük vissza annak, akitől kölcsönkaptuk. Vajon ki és mivel győzte meg azóta, hogy megváljon a szülei, nagyszülei emlékét őrző képtől?

Szintén az első, az udvarról benyíló teremben egy hétfalusi ház és udvar makettje, a következő teremben egy csűré, s raktáron még hét gazdasági épületé. Dr. Kiss Béla akkori csernátfalusi evangélikus lelkész ifjúsági körében készítették ezeket az 1930-as évek végén.

Bálint István négyfalusi képzőművész és néphagyomány-kutató kötetnyi rajztanulmánya jut eszembe ebben a teremben: a hétfalusi népi építkezésről. Hol lesz arra lehetőség, hogy a bennük felhalmozott tudás működhessen?

Két teremben a mezőgazdálkodás, másikban az állattartás munkaeszközeiből állítottak ki. Az első két terem kiállított tárgyai megboldogult használati korukban inkább hétfalusi magyar tájszólást szívhattak magukba, a juhászok románok voltak.

Mindkét nemzethez tartozók fuvaroztak. A pásztor viselete mellé kiállított életnagyságú fuvaros öltözete túl díszes, inkább kereskedő viselhetett ilyent ünnepnapokon, de a mi hétfalusi fuvaros gazdáink aligha.

Bámuljuk a Tatrangról vásárolt hatalmas posztóprést, megcsodáljuk a famegmunkáló népi mesterségek munkaeszközeit és termékeit. Tetszett az az asztalost, zsindelymetszőt, ácsot, bodnártkádárt, kerekest, szekerest idéző terem!

Kérték, hogy szerezzünk ilyen mesterségekről század eleji fényképeket. Valóban hiányoznak a szerszámaik fölé hajló arcok.

A szebeni szakértők tanácsai szerint rekonstruált „tisztaszoba" hangulata lenyűgöző, de látogatóként arra vagyok kíváncsi, hogyan különböztethetem meg a román, magyar és szász festett bútorokat.

A kiállított ünnepi népviselet már szemmel láthatóan kiemel egy-két különbséget. Innen a hétfalusi magyarok mindennapi viseletét hiányolom, ha eredetiben nem is lehet, legalább rekonstruált formában.

A múzeum gondoskodik állandó tárlatvezetőről, de a magyar látogató tolmácsra szorul.

Szépséghibái ellenére örvendünk a néprajzi múzeum ilyenre sikerült felújításának is. Ígértek a közeljövőre egy múzeumismertető kiadványt: magyar nyelven is! Szívesen látnak: ha iskolásokkal meglátogatjuk kiállításaikat, vagy ha honismeretis diákjainkkal a valamikori kúriában tartjuk az órát.

Érdeklődtek dr. Kiss Béla, majd Bálint András múzeumalapítási terveiről, munkásságáról. (Erről majd a novemberi Hétfaluban.)

Hochbauer Gyula